

Rigsombudsmanden i Grønland

Nuuk, den 15. januar 2024

Orientering nr. 1/ 2024

Nytårstale fra formanden for Naalakkersuisut

Formanden for Naalakkersuisut, Múte B. Egede (IA) indledte sin nytårstale (bilag 1) med stor ros til landets håndboldkvinder, som efter mange års forberedelser netop har deltaget ved VM i håndbold. Han opfordrer folk til at lade sig inspirere af dem og deres tro på, at fremtiden bringer muligheder. Derudover kom formanden ind på en række politiske emner som den nye fiskerilov, der er blevet sendt i høring i december, en kommende skattereform, arbejdet med forfatningsudkastet, stigende inflation, uddannelse samt det pressede sundhedsvæsen.

Grønland fejrer tronskiftet

I forbindelse med dronning Margrethes abdikation udsendte formanden for Naalakkersuisut, Múte B. Egede (IA) en pressemeddelelse, hvor han på vegne af Naalakkersuisut og det grønlandske folk takkede for hendes dedikation og engagement for Grønland. Han bemærkede samtidig, at dronningen har været vellidt og respekteret af mange grønlandere. Endelig udtrykte han sine varmeste lykønskninger til kronprins Frederik i hans nye rolle som kommende konge.

I ugen op til tronskiftet har de grønlandske medier været meget præget af mange positive historier om dronning Margrethes og den kommende konges tætte forhold til Grønland og det grønlandske folk.

På selve dagen for tronskiftet den 14. januar 2024 flagede alle selvstyrets institutioner med det grønlandske flag Erfalasorput. Herudover opfordrede Naalakkersuisut alle landets kommuner og borgere til at flage på dagen. I København overværede formanden for Naalakkersuisut, Múte B. Egede (IA) tronskiftet og deltog i den efterfølgende kur for den nyudnævnte kong Frederik 10., hvor han overrakte en gave til kongen på vegne af Naalakkersuisut. Sammen med formanden for Inatsisartut, Mimi Karlsen deltog formanden for Naalakkersuisut også, da Folketinget den 15. januar 2024 markerede tronskiftet.

Kritik af forslag til ny fiskerilov

Departementet for Fiskeri og Fangst sendte i slutningen af november 2023 et forslag til ny fiskerilov i offentlig høring med frist for bemærkninger den 24. januar 2024. Fra flere sider kommer der nu kritik af forslaget. Der opfordres også til at udsætte høringsfristen, så de relevante parter har ordentlig tid til at sætte sig ind i forslaget, som har været undervejs gennem mange år. I en pressemeddelelse udtaler borgmesteren for Avannaata Kommunia, Palle Jerimiassen (løsgænger) bl.a. følgende: ”*Det er alt for kort høringsfrist. Fiskerne er selvfølgelig nervøse for, om de til fulde forstår, hvilke konsekvenser loven vil få. Det er meget materiale og hvis alle skal have en fair chance for at forstå den omfattende lov og komme med vigtige input, så skal fristen forlænges.*” Grønlands Erhverv bemærker, at ”*høringsfristen er urimelig kort for et så komplekst lovforslag, samtidig med, at de bagvedliggende beregninger er skjult for offentligheden.*” Grønlands Erhverv gør endvidere opmærksom på, at lovforslaget vil gøre det samlede fiskerierhverv mindre effektivt og dermed forringe den grønlandske samfundsøkonomi.

Politisk uro om fertilitetsbehandling

IVF- og ICSI-behandlinger i Danmark for ufrivilligt barnløse blev lukket ned i december 2018. Siden har der pågået et politiske arbejde for at fastsætte midler, så ufrivilligt barnløse igen kan få mulighed for at få fertilitetsbehandlingen. På forårssamlingen 2023 vedtog Inatsisartut et forslag fra Demokratiit, der skulle sikre 8,7 mio. kr. om året i finansloven, til IVF- og ICSI-behandlinger.

Pengene, som offentligt blev lovet under præsentationen af finanslovsforslaget for 2024, er under finanslovsprocessen omplaceret til et sundhedsforlig, uden at dette er meldt offentligt ud. I en artikel i Sermitsiaq.ag den 5. januar 2024 udtaler Demokratiits formand Jens Frederik Nielsen: *"Vi mener, at det her er et enormt svigt fra Naalakkersuisut. Og så er det en grov tilsidesættelse af en klokkeklar beslutning fra Inatsisartut. Naalakkersuisut er nødt til at forstå, at man i et demokrati skal følge beslutninger fra Inatsisartut"* og fortsætter *"Håndteringen af det her viser, at Naalakkersuisoq for Finanser og Naalakkersuisoq for Sundhed groft har svigtet deres ansvar – både over for de ufrivilligt barnløse og over for Inatsisartut. Demokraatit skal derfor opfordre dem begge til at tage det fulde ansvar herfor og indlevere deres afskedsbegøring hurtigst muligt"*.

Stigende inflation på vej mod Grønland

I sin nytårstale opfordrede formanden for Naalakkersuisut, Múte B. Egede (IA) til, at de grønlandske borgere begyndte at lægge mere til side i lyset af de stigende priser på verdensmarkedet. Flere virksomheder i Grønland gør nu også opmærksom på, at de stigende råstof- og fragtpriiser kan medføre stigende inflation og øgede priser for de grønlandske forbrugere. Til Sermitsiaq udtaler direktør for dagligvarekæden Brugsensi, Susanne Christensen bl.a. følgende: *"De varslede prisstigninger fra Royal Arctic Line på atlantfragten, og den fortsat usikre tid, vi lever i, med store globale konflikter, vil uden tvivl betyde, at priserne på dagligvarer kommer til at stige i løbet af 2024."* Endvidere fortæller Royal Greenlands administrerende direktør Susanne Arfelt Rajamand, at *"krig i Ukraine og nu en konflikt i Mellemøsten, som måske vil sende oliepriserne op i nye højder, er faktorer, som påvirker vores forretning, og som vi ikke er herre over. Vi er imidlertid parat til at tage kampen op, tilpasse os og vende den kedelige udvikling, vi har været vidne til her i 2023."*

Grønlandske miljøorganisationer kritiserer dybhavsminedrift

Som et af de første lande i verden vedtog det norske storting den 9. januar 2024 en beslutning om trinvis åbning for dybhavsminedrift på norsk kontinentalsokkel, som bl.a. grænser op til havet omkring Grønland. Beslutningen har fået flere miljøorganisationer i bl.a. Grønland til at råbe vagt i gevær, da de mener, at dybhavsminedrift kan ødelægge havbunden. De opfordrer derfor til, at man som minimum indfører et moratorium for minedrift, indtil man ved mere om konsekvenserne.

Til avisen Sermitsiaq oplyser Naalakkersuisoq for råstoffer, Naaja H. Nathanielsen (IA), at der pt. ikke er et egentlig forbud mod off-shore mineralaktivitet i den grønlandske minerallov, men også at Naalakkersuisut endnu ikke har taget nogen principbeslutning om, hvordan man skal forholde sig. Mht. forslaget om et moratorium siger hun: *"Det skal formuleres som et egentligt lovforslag og fremlægges for Inatsisartut. Et moratorium vil dermed tidligst kunne komme på efterårssamlingen 2024 og vil altså kræve, at et flertal i Inatsisartut tilslutter sig."*

Bedre lånemuligheder for grønlandske kommuner

Den 10. januar 2024 indgik Naalakkersuisut, den danske regering og KommuneKredit en aftale om, at grønlandske kommuner og kommunalt ejede virksomheder fremover får mulighed for at optage lån på op til 4 mia. kr. i KommuneKredit med en garanti fra den danske stat og selvstyret. Det er intentionen, at lånene skal anvendes til større, lokale offentlige anlægsprojekter, bolig- og infrastrukturprojekter og erhvervsprojekter, som de grønlandske kommuner skal finansiere de kommende år.

Aftalen kommer i forlængelse af en revision af KommuneKredit-loven, der blev vedtaget i Folketinget i foråret 2023. Med loven får de grønlandske kommuner og kommunalt ejede virksomheder adgang til

samme billige finansiering, som KommuneKredit tilbyder danske kommuner og regioner samt selskaber og institutioner med en kommunal eller regional garanti.

I forbindelse med indgåelse af aftalen udtaler Naalakkersuisoq for Finanser og Skatter Erik Jensen: ”Jeg er rigtig glad for, at kommunerne nu får nye og bedre muligheder for at investere i projekter, der understøtter den lokale udvikling. Naalakkersuisut glæder sig samtidig over, at den aftale, vi har skabt i fællesskab med den danske regering og KommuneKredit, er en ligeværdig aftale, hvor Grønland og Danmark sammen deler ansvaret for garantistillelsen.”

Øget fokus på beskyttelse af kritisk infrastruktur

Vandkraftværket Buksefjordsværket leverer en stor del af elektriciteten til Nuuk, hvor omkring en tredjedel af den grønlandske befolkning bor. Dermed er værket en meget vigtig del af landets infrastruktur. Det blev tydeligt ved en omfattende strømafbrydelse i november 2021. For nylig besøgte Grønlands Politi og Politiets Efterretningstjeneste værket for at vurdere trusselsniveauet og ikke mindst vurdere de beredskabsmæssige konsekvenser, hvis værket af den ene eller anden grund er sat ud af drift. I forlængelse af besøget udtalte chefpolitiinspektør Jørgen Harlev fra Grønlands Politi til Sermitsiaq, at: ”Der er i øjeblikket megen fokus på den kritiske grønlandske infrastruktur. Det øgede fokus hænger sammen med den internationale situation. Blandt andet har forsvarrets efterretningstjeneste netop offentliggjort en rapport om trusselsniveauet i den sammenhæng. Men der er også andre trusler som for eksempel vejret og klimaet – og det er det, der især er baggrunden for, at vi har sat fokus på Buksefjordværket her i Grønlands Politi.”